

L E N G S E L E N S   K A P E L L
ET SÆREGENT GUDSHUS

H.

Av Aud, Kumhle (NTB) 16.12.1976

KIRKEN VED ILA LANDSFENGSEL OG SIKRINGSANSTALT ER VEL EN AV DE RIKEST DEKORERTE KIRKER I NORGE, OG OGSÅ DEN MED DEN MEST ORIGINALE DEKORASJON. BARE SYND AT DETTE SÆRPREGEDE KUNSTVERK ER GJEMT FOR OFFENTLIGHETEN.

Kirkedekorasjoner laget ved hjelp av poteteskreller.

Før siste krig ble det bygget et kvinnefengsel like utenfor Oslo. Det var ikke tatt i bruk ved krigsutbruddet i 1940, og da tyskerne okkuperte Norge i april tok de stedet først i bruk som interneringsleir for norske offiserer. I juni 1941 ble fangeleiren Grini opprettet, og i alt 19 788 nordmenn oppholdt seg der i kortere eller lengre tid fram til 8. mai 1945.

Det som nå er fengselskirke på Ila, ble under okkupasjonen brukt som oppholdsrom, og mange kjente nordmenn deltok i de kabareter som ble oppført i dette rommet.

NAVNEENDRING

Ordet Grinifange ble nærmest en hederstittel. Da landssvikerne ble internert der fra 1945 til 1951 ble navnet derfor endret til Ilebu. Det var i denne perioden at oppholdsrommet ble forandret til kirke, en kirke som en landskjent teatermaler av russisk opprinnelse ga en så særpregede dekorasjon.

Når en kommer inn i kirken for første gang, blir en slått av storheten i det hele - en føler seg liten og ydmyk. Det er vanskelig å forstå at en mann ville påta seg slik en kjempeoppgave som å smykke 175 kvadratmeter - men når en ser resultatet, blir en fylt av takknemlighet for at han hadde både evnen og viljen. Det er synd at hans verk er plassert slik at bare noen få får nyte det, men det er tanken bak hans arbeid at det var for de få som ville få adgang til Lengselens kapell, som han kalte det.

IDÉEN

Kunstneren som skapte dette verket foreslo selv for fengselsmyndighetene høsten 1947 at han skulle utsmykke kapellet på Ilebu - og forslaget ble møtt med velvilje. Han ble overført til åpen celle for å kunne arbeide usjenert. I timevis kunne han også sitte i kapellet og se på de nakne, kalde veggene uten å finne fram til noen konkret løsning. Først under julegudstjenesten 1947, da han satt sammen med sine medfanger, og følte lengselen etter livet utenfor - etter hjemmet, familien - kom ideen til utsmykkingen.

Han skrev selv:

"Disse veggene skal bære preg av det de så, av det rommet innestengte. Inn i disse grå vegger skal fra gulv til tak skjæres dypt og uutslettelig, ens egen lengsel. Det skal være et lengselens kapell. Og det skal være et rom hvor "jeg" skal hente viten og håp for fremtiden.

Og "jeg" skal være som et barn som lar seg lede av lyset, og ethvert menneske som kommer, skal finne seg selv og sine egne tanker her, og skal kunne si: Det er mitt, det er meg, det er jeg selv som lengter, min Gud. - Om jeg bare kunne makte denne oppgaven."

Hele januar måned gikk med til å feste ideen på papiret, og i midten av februar fikk han vite at tegningene var godkjent. Det store arbeidet kunne ta til - arbeidet med å fylle 175 kvadratmeter med en visjon. Bare fire måneder hadde han til å fullføre arbeidet før han skulle løslates.

Flere medfanger hjalp frivillig med å banke av den gamle murpussen. Vegg etter vegg ble renset. Feltvis ble ny sement lagt på i 2-4 cm tykke lag og finpusset. Så fikk det tørke noen timer før skjæringen kunne ta til. Ofte hendte det at sementlaget gled ned - så var det bare til å skrape vekk alt sammen og begynne forfra igjen.

Tegningen ble laget i målestokk 1:15. Ved hjelp av en tre-ramme med hyssing i ruter på 0,5 meter ble tegningen overført til den finpussede sementen. Det var et nitid arbeid. Bare en eneste liten feil kunne føre til at nesten hele flaten måtte finpusses igjen. Redskaper han brukte til skjæringen var primitiv - slitte potetskrellere lånt fra fengselskjøkkenet.

Når en ser det ferdige produktet idag - ser alt arbeidet som ligger i hvert felt, så undres en: at det gikk an - at han orket!

37 arbeidsdager - og mange netter - gikk med før arbeidet med veggene var ferdig, en dag mer enn planlagt. Nå tok de til med vinduer, alterbord, prekestol, dørene, og tegningene til alterringen, og lysekronene som skulle utføres i smijern.

VERNEVERDIG KUNSTVERK

Endelig - 14 mai, 1948 - sto alt ferdig. Knappt tre måneder etter at han tok til med sitt monumentale verk, hjulpet av ivrige medfanger, og knapt en måned før han skulle løslates. Verket ble tilegnet hans lille datter og alle barn i verden.

Han visste at hans arbeid ville være for mennesker som var kommet på livets skyggeside - mennesker som med nakne hjerter og sinn ville prøve å finne trøst og ro i Guds hus.

Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers bevaring har tatt skritt til å bevare dette kunstverk for ettertiden - et kunstverk som nåtiden knapt vet om.

Men det begynner å haste. Flere av feltene har store sprekker, og det ville være trist om kunstnerens ord ville bli gjort til skamme: "I disse grå vegger skal fra gulv til tak skjæres dypt og uutslettelig ens eget "jeg", ens egne tanker, ens egen lengsel."

* * * * *

DEN UTSKÅRNE KRISTUS ER UTFØRT SAMTIDIG I ISOLATBYGNINGENS KJELLER, AV EN AV NIDAROSDOMENS STENHUGGERE, MARTINSEN.

Inspirasjon hentet han fra professor Wilhelm Rasmussens korsfestelsesscene på domkirkens vestfront.